

InfoMigjorn

Butlletí digital
sobre llengua
catalana

Núm. 1.378

29 de maig del 2018

SUMARI

- 1 Eugeni S. Reig ► El valencià de sempre: ermitori
- 2 Xavier Pàmies ► Entre la norma i la pràctica
- 3 Núria Puyuelo ► 'Adeu', sense accent
- 4 Josep Lacreu ► Negres, moros i gitanos
- 5 Gabriel Bibiloni ► "Finestres d'oportunitat" i altres finestres i portes
- 6 Magí Camps ► "Em recordo, mare, que em duies de la mà"
- 7 Carme Junyent ► Per a què serveix un lingüista?
- 8 Jordi Ginebra ► "Fabra representa unes conquestes que no són del passat"
- 9 Rudolf Ortega ► Feu's-e un petó
- 10 Pau Vidal ► El catanyol es cura

InfoMigjorn és un butlletí setmanal que recull informacions d'actualitat sobre llengua catalana.

ISSN 2462-7003 Elaborat i distribuït per la Xarxa de Mots

Subscripcions: <http://migjorn.cat/alta.php> Adreça de contacte: infomigjorn@migjorn.cat   @InfoMigjorn

1 El valencià de sempre: ermitori

Eugeni S. Reig

El valencià de sempre (Alzira: Bromera, 2015), pàg. 281-282

ermitori

Capella situada ordinàriament en un lloc despoblat.

S'ha de reparar la teulada de l'ermitori de Sant Antoni, que si comença a ploure serà un desastre.

En la novel·la *Sense la terra promesa*, d'Enric Valor, trobem:

De la part alta del poble, la replaça de l'ermitori de la Mare de Déu dels Dolors podia obsequiar els visitants amb una vista senzillament meravellosa sobre la vall i les serres boscoses o de penya viva que l'encerclaven.

En la mateixa novel·la, una mica més avant:

De bon matí, en la forta fresca abrilenca que s'esqueia al rompre el dia, una colla de dones piadoses feien el penós camí dels carrers que pugen, amb fort pendent, a l'enlairat ermitori que corona el poble i on té la seua habitual estada la imatge de la Mare de Déu en la seua commovedora advocació dels Dolors.

I uns pocs renglons més avant:

Arribaven per fi a l'ermitori, modesta edificació gòtica enclavada en l'altitud, voltada de precipicis, exornada d'aquelles vistes sobre les hortes

pregones, sobre plans i turons, sobre tossals i pics i sobre horitzons indecisos i llunyans, que tant impressionaven els forasters.

I més avant:

L'endemà era la Pujada, la darrera processó, que la tornava de bell nou a la seua residència o estada habitual durant l'any, o siga, l'ermitori alt, serrà i sadollat de vent i de llum.

Andreu Monsó Nogués en el seu llibre *Sang a la Ribera* sobre el martiri de sant Bernat d'Alzira i les seues germanes, diu:

En temps de Jaume I el Conqueridor, que fou quan es trobaren els sants cossos, es bastí una capella o ermitori de petites dimensions al lloc on foren trobats.

Josep Lozano, en la seua novel·la *Crim de germania*, escriu:

Un rierol passava prop de la partida, i d'allà mateix sortia un caminal arborat de xiprers que menava a un ermitori blau molt bonic.

El *Diccionari ortogràfic i de pronunciació del valencià* de l'AVL no inclou la paraula *ermitori*.

En valencià també es diu: *ermita*

La llengua estàndard sol emprar: *ermita*

En castellà es diu: *ermita*

2 Entre la norma i la pràctica

La meua relació professional amb la llengua

Xavier Pàmies

[Llengua Nacional](#), núm. 100, 3r trimestre 2017

Entre el meu ingrés com a corrector a Edicions 62 fa trenta-cinc anys i aquest article ha plogut molt. A 62, Francesc Vallverdú tenia uns fulls mecanografiats sobre normes d'estil d'un català que més tard va rebre el nom de *heavy*, per contraposició al registre *light* que es va imposar als mitjans de comunicació i que vaig conèixer com a lingüista i traductor a Catalunya Ràdio i a TV3 a partir

del mateix any de la seva fundació. A partir del 1989, però, m'he dedicat a la traducció literària d'una manera pràcticament ininterrompuda.

Des d'aleshores han canviat moltes coses. Els ordinadors eren a les beceroles i internet no existia. Els diccionaris eren tots en paper, i la primera edició de l'anglès-català d'Enciclopèdia Catalana, una fita en aquell moment, datava tot just del 1983. Deu anys més tard d'aquest va aparèixer el català d'Enciclopèdia, i al cap de dos anys més apareixia el primer de l'IEC.

Ara què tenim? Sens dubte, moltes més eines, però també una llengua més interferida que un quart de segle enrere, quan *Llengua Nacional* naixia i els mitjans audiovisuals catalans públics tenien tot just set anys. I què han fet pel català tant aquests mitjans com l'ensenyament del català a l'escola? Al meu entendre, un bé i un mal. El bé el dono per descomptat i sabut; pel que fa al mal, en el cas de l'ensenyament s'ha aplicat una norma estricta filla d'una gramàtica antiquada i restrictiva, més aramoniana que fabriana, que no distingia els registres entre escrit/oral, formal/estàndard/col·loquial/vulgar, etcètera. Aquesta norma, contraposada sovint a la parla de casa i a molts fenòmens d'evolució interna de la llengua perfectament naturals, va crear i continua creant una inseguretat del parlant sobre el domini de la pròpia llengua. Els periodistes actuals, escolaritzats en català, han après, per exemple, que la norma no admet *masses* ni *prou*, i, per inèrcia, diuen *gaire* en plural sense essa creient que la norma també la prohibeix; i, al costat d'això, els calcs sintàctics i fraseològics del castellà i l'anglès se succeeixen l'un darrere l'altre.

Què tenim de bo? Aviat farà un any que va aparèixer l'esperada gramàtica de l'IEC, i unes quantes veus n'han donat opinions contràries. Anteriorment ja se'n van aixecar unes quantes més amb ocasió de la supressió de la majoria de diacrítics en la nova ortografia. Josep Ruaix mateix, des d'aquestes pàgines, s'hi va mostrar en desacord. El que se n'ha dit en general és que "no calia".

I la nova gramàtica calia? Calia, sí, però segurament d'una altra manera. No sóc el primer professional de la llengua que es queixa de l'abstrusitat de molts punts del text i de la vaguetat en la definició del que és adequat o no en quin o quin altre registre, i aquí no m'hi estendré. Em limito a remetre, perquè són els que tinc més a mà, als articles que Albert Pla Nualart ha escrit parlant-ne, entre el 23-XI-2016 i el 4-II-2017.

Pel que fa a la segona versió del diccionari de l'IEC, el DIEC2, com més el consulto més mancat i mal actualitzat el trobo (sense especificació de registres ni de dominis dialectals), sobretot quan el confronto amb el monumental *Diccionari descriptiu de la llengua catalana* (DDL) dirigit per Joaquim Rafel. Aquest dic-

cionari disponible *on-line* es va presentar complet ara fa un any, coincidint amb la polèmica sobre els canvis aplicats en la nova ortografia de l'IEC, cosa que va fer que la seva presentació passés bastant desapercebuda. És una de les grans eines de què el professional de la llengua pot disposar actualment en català.

Què més hi ha de bo? Pel que fa a la meua activitat com a traductor, puc dir, satisfet i agraït, que els editors i els correctors tenen en compte des de fa temps els meus criteris sobre llengua, que miro de defensar sempre amb arguments objectius. Una petita part d'aquests criteris apareix recollida al meu blog "[Qüestions puntuals de llengua](#)", del qual em permeto extraure un parell d'exemples per il·lustrar la meua concepció sobre el que se'n podria dir "la pràctica aplicada a la norma".

1. **Sonoritzar és català.** El català espontani ha tendit a sonoritzar un gran nombre d'esses dobles etimològiques de mots cultes: els que contenen els sufixos *-missió*, *-pressió*, *-gressió*, *-cissió* i afins; els femenins de títols nobiliaris com *duquessa*; la família de *dissoldre*; *fissió/fissura* i potser algun altre. Es tracta d'un procés intern, idiomàtic i tossut del qual ja parlaven Fabra (*Gramàtica*, 1933, p. 20) i, més extensament, Josep Calveras (*Consultes de llenguatge*, 1933, pp. 50-51, i *Civtat, Ideari d'art i cultura*, 13, juny del 1927, pp. 113-120). Es tracta d'un fet que no he gosat aplicar més que en algun document propi i d'una manera esporàdica, però que considero una assignatura pendent.

2. **Les parelles lingüístiques no fan cap mal.** Des de l'abril d'aquest 2017, les entrades *bantu* i *zulu* del DIEC2 han passat a ser *bantú/bantu* i *zulú/zulu*. Me'n felicito; però també podríem passar a tenir *gurú/guru*; i, sense moure'ns de l'Índia, *rúpia/rupia*. Altres possibles parelles, en aquest cas de termes d'origen grec o llatí en què l'accentuació clàssica vacil·la, serien *zènit/zenit*, *aureola/aurèola*, *cíclop/ciclop*, *alveol/alvèol* o *aerolit/aeròlit* (per analogia amb *meteorit*). Però on sobretot l'acceptació de variants podria ser útil és en els mots compostos que abans anaven amb guionet i ara van sense, o al revés, tal com practiquen els anglosaxons (*hairclip* / *hair-clip* / *hair clip*).

Altres obres de consulta colossals, en paper però plenament vigents, són el diccionari etimològic de Joan Coromines (1980-1991) i la *Gramàtica del català contemporani* de Joan Solà et al. (2002), sense oblidar el gran paper que ha tingut i té encara la *Gran enciclopèdia catalana*. El que ha quedat absolutament desfasat, sense cap mena de procés de correcció ni actualització, és el diccionari bilingüe anglès-català d'Enciclopèdia, les mancances del qual m'han "obligat" a elaborar, al llarg dels anys, una llista complementària de solucions

de traducció d'unes dimensions (unes 17.000 entrades) que s'acosten a la meitat del gruix del bilingüe mateix, i que [es pot consultar per internet](#). Donar-hi un cop d'ull pot proporcionar una idea del que per a mi han sigut prop de trenta anys de dedicar-me a traduir literatura anglesa al català amb tota la passió professional que he sabut posar-hi.

3 'Adeu', sense accent

Núria Puyuelo @etcetera_cat Il·lustració de Jordi Olivé

El Punt Avui Cultura, 20/05/2018

<http://www.elpuntavui.cat/cultura/article/19-cultura/1393422-adeu-sense-accent.html>

Els comiats mai han estat el meu fort. Per això no puc evitar que se'm faci un nus a l'estómac quan començo a escriure l'article d'avui, l'últim *Etcètera*. Els comiats sempre van acompanyats de records. Com ara que vaig començar a escriure en aquest gran suplement el setembre del 2012. Aleshores escrivia la columna a les pàgines de cultura del diari i al suplement buscaven algú que escrivís sobre llengua, un espai que havia quedat orfe després de la mort del lingüista Joan Solà.

Durant aquests anys, hem repassat junts (perquè sense vosaltres, lectors, aquests ratlles no tindrien cap sentit) un munt de temes. Hem parlat de neologismes: hem vist com la paraula *blog* s'imposava a *bloc*; que les protestes esdevien *cassolades*, en detriment del mot *casserolada*; que els *twitts* es normalitzaven com a *piulada* o *tuit*; que els *trending topic* eren el *tema del moment*.

També ens n'hem fet un tip de parlar de barbarismes. A l'hivern, vam aprendre que la neu no *qualla*, sinó que *pren* o *agafa*, i que no *caguem el tió*, sinó que *el fem cagar*.

També hem il·lustrat aquestes pàgines amb diversos refranys. Vam descobrir quins eren els refranys més populars en català –“Qui no vulgui pols que no vagi a l'era”, “Al maig, cada dia un raig” i “No diguis blat fins que no el tinguis al sac i ben lligat”– i vam recuperar el refranyer popular per reivindicar tradicions o canviar d'estació (“Per Tots Sants, abrics i guants”, “Una flor no fa estiu, ni dues primavera”).

Però la gran novetat d'aquests anys, des del punt de vista lingüístic, ha estat la reforma normativa que va dur a terme l'IEC a finals del 2016. La gramàtica incloïa diverses novetats, com el fet de no categoritzar la llengua en correcta i incorrecta, sinó d'una manera inflexible a través de la descripció. Però el que va aixecar més rebombori, sens dubte, va ser la supressió de la majoria dels diacrítics. D'entre les paraules que van perdre l'accent, hi ha *adeu*, un adeu que ara desitjo que sigui un fins aviat. A reveure, lectors, continuarem aprenent i gaudint de la llengua!

Sabíeu que...

Adeu i *adeu-siau* no van accentuades perquè els derivats de les paraules amb diacrític no mantenen l'accent.

Vegeu també, de la mateixa autora i en el mateix mitjà, [D'extradits i excarcerats](#) (15/04/2018) i [Paraules mutants](#) (18/03/2018).

4 Negres, moros i gitanos

Josep Lacreu

Blog *Pren la paraula*, 29/03/2018

<https://red.levante-emv.com/joseplacreu/2018/03/29/negres-moros-i-gitanos/>

La nostra societat cada vegada és més multiètnica. En qualsevol poblet, per menut que siga, hi ha, vivint o treballant, persones d'orígens molt diversos. Encara que esta circumstància tampoc ens resulta del tot nova. Al llarg de la història molts grups ètnics han conviscut en el nostre territori, eixe espai que, estatutàriament, rep el nom de *Comunitat Valenciana*. La convivència, val a dir-

ho, no ha sigut idíl·lica. És una història jalonada de conflictes: de dominadors i dominats, de subjugació, de marginació, d'esclavitud...

Evidentment, com no pot ser d'una altra manera, el llenguatge ha anat reflectint estes complexes relacions socials entre els grups humans. Sovint amb termes que manifesten assimilació d'idees i transferència d'objectes, i altres vegades amb qualificatius i expressions injurioses que posen en relleu els recels entre les comunitats. I no cal rebuscar en pergamins o arxius històrics per a trobar-ne mostres. Moltes paraules carregades de prejudis racials continuen plenament vigents en el llenguatge actual. En realitat, els prejudis racials no són més que una xicoteta mostra de tots els prejudis que impregnen el nostre llenguatge. Ni que siga amb un valor purament indicatiu, per a no perdre la visió de conjunt i evitar així circumscriure els problemes a un àmbit particular, cal apuntar que els prejudis lingüístics es projecten sobre qualsevol grup social que es percep com a diferent. En el fons, tots els prejudis són fruit de la desconfiança que sentim pels altres: per tots aquells que són diferents de nosaltres. Expressions com ara *sexe dèbil* o *dona fàcil* són el reflex, efectivament, d'un prejudi contra les dones; i *fatxa*, *nazi*, *estalinista*, *abertzale* o *talibà* són termes procedents de l'àmbit polític que, més enllà del significat estricte que tenien originàriament, sovint s'usen també com a simples insults; i el mateix es pot dir de *jesuïta*, usat amb el valor de 'hipòcrita', o de *jueu*, 'usurer', com a representació simbòlica del vocabulari religiós amb una càrrega prejudicial. En tots els casos es tracta de paraules que denigren una determinada identitat sexual, una ideologia política o una doctrina religiosa.

El verb *denigrar*, per cert, és un derivat de *negre*. I ja que parlem de *negres*, reprenent el fil dels prejudis lingüístics de caràcter ètnic, cal recordar que, figuradament, fem servir esta paraula per a referir-nos a una persona que treballa anònimament per a un altre, especialment com a escriptor, que serà qui figurarà després com a autor visible de l'obra; també usem esta mateixa paraula en la locució *treballar com un negre* per a indicar que algú treballa molt, i sovint en unes condicions penoses. L'origen d'esta expressió es remunta al període històric en què estigué vigent l'esclavitud, i els negres, sotmesos com a esclaus, no feien una altra cosa més que treballar i treballar. Els anglesos, per a referir-se a l'escriptor que treballa en l'anonimat, fan servir la paraula *ghost*, 'fantasma', i potser per a exorcitzar els seus propis fantasmes utilitzen la locució *to work like a dog* ('treballar com un gos') per a dir d'algú que treballa molt. Per a nosaltres, paradoxalment, un *gos* és una persona que no treballa gens.

Curiosament, els portuguesos, que també compten amb una forta tradició esclavista, per a expressar esta mateixa idea de treballar molt, en diuen *trabalhar como um mouro* ('treballar com un moro'). Nosaltres fem servir la paraula *moro* en l'expressió *obra de moros* per a referir-nos a alguna cosa que costa molt de fer, com a reconeixement de la paciència aplicada en el procés d'elaboració i, sobretot, de la magnificència del resultat. Però això no significa tampoc que no tinguem expressions que posen de manifest les nostres suspicàcies respecte als àrabs. Quan diem, per exemple, que *hi ha moros en la costa* per a demanar precaució davant de la presència de persones estranyes que poden sentir el que no es vol que se sàpia, estem reviscolant un crit d'alarma que servia per a alertar de la presència de naus enemigues que venien a assaltar les nostres poblacions costaneres; i quan diem d'algú que és un *moro*, estem indicant que és un home molt gelós i possessiu. És possible que l'origen d'este significat de *moro* s'haja difós en diverses llengües a partir de l'obra de William Shakespeare *Otel·lo, el moro de Venècia*, encara que, molt probablement, Shakespeare l'únic que féu és representar simbòlicament el monstre de la gelosia en un personatge d'ètnia morisca perquè, igual que ara, este grup ètnic ja projectava una imatge de la dona (especialment) subjugada a l'home.

També els gitanos, que començaren a instal·lar-se en la península Ibèrica a partir del segle XV, han despertat moltes reticències, que ineludiblement s'han traslladat al llenguatge. Els diccionaris històrics són els que més cruament les han reflectides. El *Diccionari català-valencià-balear*, per exemple, diu que un *gitano* és «Qui obra egoistament i procurant defraudar els altres». I el *Diccionario de autoridades* de la RAE, publicat en 1734, s'emporta la palma. Definia *gitano* com a «Cierta classe de gentes, que afectando ser de Egipto, en ninguna parte tienen domicilio, y andan siempre vagueando. Engañan à los incautos, diciendoles la buena ventúra por la rayas de las manos y la phisonomia del rostro, haciendoles creer mil patrañas y embustes. Su trato es vender y trocar borricos y otras béstias, y à vueltas de todo esto hurtar con grande arte y sutileza».

Al marge del valor més o menys anecdòtic d'estes definicions i de les expressions consignades més amunt, el que vull remarcar és que la llengua conté moltes paraules que poden resultar injurioses per a determinats grups socials. Són el reflex de les actituds i els recels amb què hem conviscut, fruit de múltiples avatars històrics. I els diccionaris no són més que registres fidels de l'ús que hem fet de les paraules al llarg del temps. Però el fet que tal o tal significat estiga contingut en la definició d'una paraula no autoritza el seu ús; simplement en dóna compte. Els diccionaris no són tampoc manuals d'urbanitat ni tenen per què aplicar filtres edulcorants. Cada usuari ha de poder trobar en els diccio-

naris les paraules que fan servir els altres parlants per a poder descodificar-les adequadament i, alhora, ha d'assumir individualment la seua responsabilitat de com i quan utilitza cada paraula per a expressar els seus pensaments. Si ho fa amb tacte o amb absoluta desconsideració pels altres, és cosa d'ell. El diccionari no l'avalua. De la mateixa manera que tampoc avala l'ús d'insults, però han d'estar-hi recopilats. Tot forma part del nostre codi lingüístic: els elogis i els impropis. No cal escandalitzar-se per res ni reclamar extirpacions quirúrgiques. L'educació lingüística és la millor teràpia.

Vegeu també, del mateix autor, [La guerra dels Castellons \(o la sempiterna qüestió de noms\)](#) (16/04/2018)

5 “Finestres d'oportunitat” i altres finestres i portes

Gabriel Bibiloni @bibiloni

El blog de Gabriel Bibiloni, 31/03/2018

<http://bibiloni.cat/blog/?p=2708>

La curiositat davant aquesta expressió tan a la moda (*finestra d'oportunitat*) m'ha dut a reflexionar una estona sobre les obertures que hi ha a les parets de les nostres cases. En el meu redol una finestra és una obertura practicada a una paret perquè entri la llum i l'aire a l'interior. I només això: l'estructura, de fusta o d'altre material, que serveix de suport als vidres que han de permetre l'entrada de la llum i impedir el pas del fred, sempre s'ha dit *vidriera*. Però ara, i com més va més, d'aquesta estructura les noves generacions en diuen *finestra*, i així es diu que «s'ha romput la finestra» o que «hem de canviar la finestra». Podria suposar que és un calc de l'espanyol (en què tot és *ventana*). No dic que sigui hispanisme considerant el català en sa totalitat. Almenys l'accepció 1.2 de l'entrada *finestra* del DIEC (conjunt de fulles o de batents de tancament de l'obertura d'una finestra) i el fet que els diccionaris d'altres llengües duguin aquesta mateixa accepció em reclamen prudència. En tot cas, és significatiu que l'Alcover-Moll només defineix *finestra* com l'obertura estricta.

La comparació amb la parella *porta/portal* és inevitable. En el meu redol l'obertura de les parets que serveix per a entrar i sortir es diu *portal*, però a l'Alcover-Moll veig que aquest ús només es troba a Mallorca. A la resta del país la dita obertura es diu *porta*, i només *portal* quan té el caràcter de principal o impor-

tant. Al DIEC l'ús mallorquí de *portal* ni tan sols està registrat, i això que és ben general a tota l'illa. A Mallorca una porta només és la «peça o peces planes, de fusta o d'altra matèria sòlida, que, adaptades a una obertura practicada en un mur o paret, serveixen per a impedir o deixar lliure el pas per aquella obertura» (accepció II de l'Alcover-Moll). De manera que quan es fa una casa, abans de venir el fuster, només hi ha portals i finestres. Després de passar-hi el fuster, als portals hi ha portes i a les finestres hi ha vidrieres (o també portes o persianes). Això és un ús local: en les altres llengües i en el mateix llatí *porta* tenia els dos significats (obertura i peça per a tancar-la). Les úniques obertures d'entrada i sortida que a Mallorca es diuen *portes* són (eren) les de les murades (l'obertura i la porta per a tancar-la), que a Barcelona es diuen *portals*.

Però anem a allò que motiva aquest article. El mot *finestra* s'ha prestat a un grapat d'usos metafòrics (igual que el mot *porta*). Si mirau l'expressió *finestra oberta al món*, veureu que s'aplica a un munt de coses. Un d'aquests usos metafòrics és l'expressió *finestra d'oportunitat*, que ara a tanta gent li agrada de dir. És una creació anglesa (*window of opportunity*) que ha estat calcada en totes les llengües del nostre entorn. Significa el període de temps, més aviat breu, en què es presenta l'oportunitat d'assolir algun objectiu prenent una certa decisió, per contrast amb el temps normal, en què aquesta oportunitat no es presenta. Aquest lapse de temps és com una finestra que s'obre en contrast amb la paret, que seria el temps normal. L'expressió s'usa en dominis diversos: l'economia (conjuntura favorable per a invertir, vendre, etc.), la política, la medicina i fins i tot la biologia. I s'afegeix a altres usos metafòrics de *finestra* (també creats per l'anglès), que produeixen accepcions del mot emprades en llengües d'especialitat, com l'astronàutica, la geologia, la medicina, la informàtica, etc.

A la gent li agrada la novetat, també en la llengua, cosa que explica el triomf d'expressions com aquesta. Emprant-la sembla que un està més al dia o és més modern; o potser s'encomana sense voler, com tantes altres coses. No hauríem de rebutjar taxativament aquesta expressió, però ens hauríem de posar en guàrdia davant l'abús que se'n pot fer. En rigor, *finestra d'oportunitat* no crec que tingui gaire avantatge davant allò que s'ha dit sempre: una oportunitat, o una ocasió. I hi ha el perill que totes les oportunitats acabin essent *finestres d'oportunitat*.

Vegeu també, del mateix autor al seu blog, [«Policia! o «policíac»? \(28/03/2018\)](#) i [«El primer d'octubre», no «l'u d'octubre» \(02/04/2018\)](#).

6 “Em recordo, mare, que em duies de la mà”

Magí Camps @MagiCamps

La Vanguardia, 16/04/2018

<http://www.lavanguardia.com/vida/20180416/442607507109/em-recordo-mare-que-em-duies-de-la-ma.html>

El 6 d'abril va fer cinquanta anys que Massiel va guanyar el festival d'Eurovisió. La cançó es deia *La, la, la* i la va compondre el Dúo Dinámico. L'havia de cantar Serrat –que va gravar versions en diversos idiomes, inclòs el català, com era costum a l'època–, però li van dir que s'hi posés fulles quan va demanar de cantar-la en la seva llengua paterna: “Em recordo, mare, / que em duies de la mà”. Serrat va caure en desgràcia i va desaparèixer de Televisió Espanyola uns quants anys.

Després aquesta mateixa TVE va triar la millor cançó del segle XX: va guanyar *Mediterráneo* i Serrat va passar de l'infern a la glòria. El lector jove segur que coneix Serrat, però Massiel i el Dúo Dinámico ja són figures d'un altre paner. Com a molt, n'haurà sentit a parlar alguna vegada. Si avui algun cantant fes el mateix vaitot que va fer Serrat ara fa cinquanta anys, ja no només seria prohibit a totes les teles espanyoles, sinó que potser acabaria a la presó per ves a saber quin delictes. Anem enrere com els crancs.

La percepció del català a Espanya ha empitjorat, i a Catalunya el pacte tàcit que respectava el català com a llengua que calia protegir i fomentar per la inferioritat de condicions respecte del castellà va saltar pels aires quan alguns polítics hi van veure rèdits electorals.

Malgrat la pedagogia que se n'ha fet, molts espanyols continuen pensant que hauríem de renunciar a la nostra llengua pel bé comú, i també n'hi ha que es pensen que la tossuderia a fer servir el català és ben bé per tocar els nassos. Llavors és quan els més totxos, mancats d'argumentació, ens diuen que hem de parlar espanyol perquè som a Espanya. És com si a un britànic li diguessin que ha de parlar britànic perquè són a la Gran Bretanya o a un mexicà li diguessin que ha de parlar mexicà perquè són a Mèxic.

Precisament perquè som a Espanya, sí que parlem espanyol i en algunes zones també parlem català i les altres llengües cooficials, i així ha de ser si no volem que morin perquè pràcticament només es parlen aquí, a diferència del castellà, que és oficial en una vintena de països. La presència del català i del basc fora d'Espanya és minsa. I el gallec, separat del portuguès, només es parla a Galícia.

Per tant, a l'exigència de parlar en espanyol perquè som a Espanya, bé hi podem respondre que parlem català perquè som a Espanya, que és on majoritàriament es parla aquesta llengua romànica, germana del castellà i bessona de l'occità, com ens explicava el doctor Garolera en les classes de Filologia de la UB fa una colla d'anys.

7 Per a què serveix un lingüista?

Carme Junyent Grup d'Estudi de Llengües Amenacades (GELA)

VilaWeb, 27/04/2018

<https://www.vilaweb.cat/noticies/per-a-que-serveix-un-linguista-grup-estudi-llengues-amenacades-gela/>

Fa uns dies, a l'assignatura d'introducció a la lingüística que imparteixo als alumnes de primer de filologia de la UB, comentava com el coneixement de llengües molt diferents de les nostres arran de les primeres colonitzacions havia estat entomat de maneres diferents a Europa segons la tradició de cadascú. A grans trets, podem identificar dues tradicions, representades per anglesos i francesos, respectivament. Aquestes tradicions marcaran, d'una banda, l'estil de colonització lingüística de cadascú, i d'una altra, la pròpia tradició lingüística. Els anglesos es pregunten com són aquestes llengües –a banda del desenvolupament de la fonètica (recordeu el *Pigmalió*), que no deixa de ser una ciència independent de la lingüística– i aleshores comencen una gran producció de gramàtiques i diccionaris de les llengües de les colònies. Els francesos, en canvi, es pregunten què tenen en comú aquestes llengües i és a partir d'aquesta reflexió que arrenca l'estudi dels universals.

En el cas de la colonització, els anglesos parteixen del supòsit que els colonitzats no són prou bons per a parlar anglès i per això creuen que han de conrear les llengües locals. L'anglès el reserven per a una elit destinada a fer d'intermediària entre la colònia i la metròpoli, els 'intèrprets', tal com els anomenaven. Per cert, la primera novel·la de Wole Soyinka duu precisament aquest títol, *Els intèrprets*, que òbviament fa referència a aquesta elit aculturada. Els francesos (igual que espanyols i portuguesos), en canvi, segueixen el model de Roma amb el llatí i prescindeixen de les llengües locals; això fan a França amb les llengües que no són el francès.

Aquestes tendències –que van tenir els mateixos resultats pel que fa a la destrucció de llengües– es reflectien clarament fins fa pocs anys a les llibreries. La

secció de lingüística d'una llibreria de Londres estava farcida de gramàtiques i diccionaris de llengües d'arreu del món. Si la llibreria era a París, hi trobaves fonamentalment teoria lingüística. Mentre els comentava això, els vaig explicar que, de totes maneres, les seccions de lingüística anaven desapareixent de les llibreries. Els anys noranta, la llibreria Mollat de Bordeus tenia una secció de lingüística impressionant que ocupava tot un pany de paret. Hi vaig tornar fa uns anys i els llibres de lingüística ja només ocupaven una prestatgeria de poc menys d'un metre d'amplada. I el mateix podria dir de tantes i tantes llibreries d'arreu que havien tingut un bon fons de textos de lingüística i llengües. Potser la impressió més forta la vaig tenir a l'efímera Bertrand de Barcelona, on em vaig trobar els llibres de lingüística entre els d'autoajuda i els d'esoterisme. No diria que fos mala fe: les seccions estaven per ordre alfabètic i els –pocs– llibres de lingüística eren a la secció de diccionaris.

Hauríem d'interpretar el declivi de la lingüística a les llibreries com un símptoma del declivi de la lingüística? Suposant que fos així, podríem dir que la lingüística ha declinat sense que acabéssim d'entendre-la. Perquè, a què es dedica un lingüista? Recordo fa uns anys que Antoni Bassas va entrevistar un lingüista prou conegut (bé, de fet, fonetista: era anglès) i li va demanar què feien els lingüistes i si ell havia inventat alguna cosa. La resposta va ser més aviat digna de la secció d'esoterisme. Aprofitant que aquells dies corria per Barcelona una *celebrity*, el lingüista va respondre: 'Miri, si ara aquest senyor (Bruce Springsteen?) es trenca una ungla, tota la premsa anirà plena del seu infortuni, mentre que jo no surto enlloc.' Jo vaig pensar que aquella era una gran oportunitat perduda per a explicar, almenys, que els lingüistes no inventem. En tot cas, descobrim.

En l'imaginari popular hi ha una mena d'associació entre lingüistes, gramàtics, filòlegs i altres especialistes dedicats a la llengua que fa que, sovint, s'intercanviïn. Si fa no fa, com si a un dentista el presentessin com a metge, o a un químic com a farmacèutic. No és que s'excloquin, però fan activitats diferents. Els darrers anys els correctors, per exemple, es fan dir lingüistes. Però ben segur que molts lingüistes no són capaços de fer la feina dels correctors, per bé que les consultes que ens fan més freqüentment giren al voltant de la correcció de la llengua. Si un lingüista no corregeix, doncs, quina és la seva feina? I si no es dedica als idiomes, què fa?

La lingüística ja té tantes branques que és difícil de respondre aquesta pregunta de manera concisa. Sigui quina sigui la resposta, l'objectiu últim del lingüista és comprendre la naturalesa del llenguatge humà. La gran diferència rau justament en el punt de partida per a assolir aquesta comprensió. A grans trets, hi

ha qui creu que el llenguatge s'ha de comprendre mitjançant les llengües, i hi ha qui creu que se'n pot prescindir. Per paradoxal que pugui semblar, és un fet que una part important de la recerca en lingüística es fa prescindint de les llengües. No té res d'estrany, doncs, que un lingüista pugui no ser capaç de fer la feina del corrector. Perquè fins i tot en el cas dels qui parteixen de les llengües, pot ser que tampoc no hi hagi norma –que una llengua sigui descrita no vol dir que tingui forma escrita ni un estàndard– i en el cas que n'hi hagi pot ser que el lingüista no hi tingui competència. Hi ha molts casos de lingüistes que descriuen llengües seguint els models teòrics més refistolats, però consideren gairebé indigne crear una gramàtica per tal que la llengua pugui ser apresada i emprada a l'escola. En el seu afany de desvincular-se dels 'gramàtics', molts lingüistes han deixat desateses les comunitats amb què han treballat: ells són massa teòrics per a dedicar-se a la pràctica.

Quan es tracta de posar data a l'origen de la lingüística a la nostra cultura, hi ha qui es remunta als grecs, hi ha qui es remunta al segle XIX. Aquests situen l'inici de l'estudi científic del llenguatge a partir de la tasca dels comparatistes, que ja postulen 'lleis'. També hi ha qui en situa l'origen en el *Curs de lingüística general* de Saussure, ja al segle XX, i també, és clar, hi ha qui considera que de lingüística no se'n pot parlar fins que apareix Chomsky. La raó d'aquestes discrepàncies l'hem d'anar a buscar en un altre debat força recurrent en el gremi: la lingüística és una ciència? I aquí ja podem entrar en una argumentació circular on primer ens cal determinar què és científic i després fer que la lingüística s'ajusti al motlle. I segons el motlle, tindrem una història o una altra.

Una altra discussió és sobre l'autonomia: aconseguir que la lingüística sigui una ciència autònoma i no vinculada com ha estat sempre a altres branques del coneixement, com ara la filosofia, la lògica, la pedagogia, etc. Però, si la lingüística es desvincula d'altres branques del coneixement, pot prescindir de les llengües, no pot dir si una cosa és normativa o no i tampoc no pot corregir: per a què serveix?

Doncs serveix per a aportar una altra mirada al llenguatge, la llengua i les llengües. Serveix per a transformar el coneixement gramatical en un instrument de comprensió de múltiples fenòmens. Serveix per a aportar arguments que demostrin que totes les llengües són iguals i que, per tant, la discriminació –a més de ser injusta– no té cap fonament que la justifiqui. Serveix per a il·luminar-nos tots amb una nova mirada que ens ajudi a comprendre les nostres llengües. Serveix per a explicar-nos que un instrument tan versàtil, capaç d'adaptar-se a tots els canvis, no pot desaparèixer sense que el trobem a faltar.

Serveix per a ajudar-nos a extreure el coneixement que la humanitat ha emmagatzemat durant mil·lennis en les llengües. Serveix per a mostrar-nos que sense diversitat no hi ha intercanvi. I serveix, és clar, per fer-nos millors filòlegs, millors gramàtics, millors correctors.

L'antic Departament de Lingüística General de la Universitat de Barcelona –del qual formava part el GELA– tenia una divisa a manera de presentació: ‘La lingüística, la més humana de les ciències, la més científica de les humanitats.’ Aquesta indefinició que li ha provocat nombroses crisis és també un indicador de l'àmbit perfecte per a aquells que no volen renunciar a res, els qui gaudeixen tant de les matemàtiques com de la lectura d'un poema. Els qui volen conrear el coneixement tècnic i el filosòfic. I, sobretot, els qui volen comprendre de la manera més profunda l'ésser humà (el llenguatge ens fa humans) i gaudir alhora de les seves creacions. El món ens necessita encara que, potser, no ho sàpiga.

8 Jordi Ginebra: “Fabra representa unes conquestes que no són del passat”

Entrevista i fotografia de **Carme Badia**

Núvol, 25/03/2018

<https://www.nuvol.com/entrevistes/jordi-ginebra-fabra-representa-unas-conquestas-que-no-son-del-pasado/>

Jordi Ginebra i Serrabou (Barcelona, 1961), comissari de l'Any Fabra, és catedràtic de Filologia catalana de la Universitat Rovira i Virgili i historiador del llegat fabrià. Ha publicat, amb Joan Solà, *Pompeu Fabra: vida i obra* i és l'impulsor del col·loqui “La lingüística de Pompeu Fabra” a Tarragona, del qual aquest novembre se celebrarà la cinquena edició. Parlem amb ell del que significa que el 2018 estigui dedicat a commemorar el 150è aniversari del naixement del “seny ordenador de la llengua catalana”, una personalitat clau de la Catalunya del segle XX.

Recordar Fabra sembla més oportú que mai.

Sí, i sense els esdeveniments polítics dels últims mesos l'enfocament de l'Any Fabra seria diferent. Ara hi ha coses de la vida de Fabra que ja no semblen antigues i fan que hi posem una atenció que no hi hauríem posat. Els paral·lelismes amb l'actualitat són espectaculars!

Començant per l'exili.

És el més conegut, però n'hi ha més, com la pèrdua gratuïta de drets. Amb la dictadura de Primo de Rivera, Fabra és destituït de la càtedra de català per donar suport a un professor belga, el director del Laboratori de Psicologia Experimental de la Mancomunitat, a qui un polític havia insultat. El càrrec el perden ell i 150 professors més, per solidaritzar-s'hi.

Les conviccions li costen el sou.

Sí, perquè la càtedra no era decorativa, s'hi guanyava la vida, juntament amb la feina a les Oficines Lexicogràfiques de l'IEC. Fins al cap de set anys no recupera la càtedra i de fet passa tota la vida amb penúries econòmiques, excepte els deu anys que viu a Bilbao i és funcionari de l'Escola d'Enginyers.

Què més connecta Fabra a l'actualitat?

Amb la República fa costat a Companys durant els Fets d'octubre del 1934, i el tornen a destituir i l'empresonen. Fabra a la presó!

Amb quin objectiu s'institueix l'Any Fabra?

Fer una commemoració de país però no com a record, que ja seria legítim, sinó aprofitant-ho per impulsar el català com a llengua i eina de cohesió social. I

també, i això és més meu, com a excusa per reflexionar sobre la qualitat lingüística en les nostres interaccions quotidianes.

Fabra encara és una figura popular.

Per què encara ens resulta tan proper? Perquè sentim que pertany a un cicle que encara no s'ha acabat. La gran resposta que ha tingut l'Any Fabra entre entitats i particulars és per això: pensen que han de fer alguna cosa. És bonic i característic d'aquesta celebració. Perviu la idea del que representa: uns objectius i unes conquestes que no són del passat.

Com el 1968, amb el primer Any Fabra, d'on va sortir la campanya Català a l'escola...

Fabra es fa oportú també per això. Llavors no hi havia escola en català i ara està amenaçada: es tracta de reivindicar-la igualment. Fabra va ser gran defensor de l'escola catalana, tot i que la República va durar poc i no va viure un període llarg de normalitat de l'ensenyament del català.

Hem parlat del Fabra polític; parlem del lingüista?

Convé dir dues coses: que és un científic eminent i que posa el coneixement científic al servei de la codificació lingüística. Fabra és un gramàtic de primera fila, una personalitat en la Catalunya i l'Espanya del moment, per no dir d'Europa. A la dècada dels anys 90 del segle XIX ja publica en revistes europees de romanística.

L'altre aspecte que destacaves és la vessant aplicada.

Fabra és un científic descriptivista i la descripció del català li deu molt, però ell ho aplica al que ara en diríem la "planificació lingüística". Diem que és "el seny ordenador de la llengua catalana" perquè és qui codifica una modalitat de llengua per a àmbits d'ús formals, l'estàndard. Joan Coromines, deixeble seu, deia que va perdre el possible èxit com a lingüista per aquesta activitat més pràctica. Li sabia greu que el seu mestre esdevingués "només" un gramàtic, que és qui fa normativa.

Però fer gramàtica normativa és el que volia Fabra, no?

En tot cas s'hi va dedicar en cos i ànima, i per això el valorem. Si preguntéssim a Fabra si hauria preferit una vida més plàcida segur que hauria dit que no. Era molt conscient de la seva aportació. Però crec que li hauria agradat treballar no només en lingüística normativa, sinó, més del que ho va fer, en lingüística descriptiva.

Què t'ho fa pensar?

Amb la República, a l'octubre del 1932, el nomenen catedràtic de llengua catalana de la Universitat de Barcelona. A ell l'il·lusiona crear un seminari de filolo-

gia romànica, una escola de filologia descriptiva. Però no té temps: l'estiu següent és president del patronat de la Universitat Autònoma de Barcelona, que és un òrgan de govern, o sigui que es converteix en el màxim responsable de la universitat.

Per si li faltava feina

A més, dins aquest patronat no tothom entén que les classes han de ser en català. Era un tema de debat a l'època si la llengua catalana havia de ser hegemònica en la vida pública. No hi havia un quintacolumnisme però sí l'herència del lerrouxisme.

Fabra també ha de lluitar contra la diglòssia.

Ell fabrica unes normes per a una llengua pensada per a les funcions més altes de la societat. Generacions d'intel·lectuals anteriors o coetanis no ho veuen clar. Tots els escriptors de la Renaixença, des d'Antoni de Bofarull i Milà i Fontanals fins a Oller i Verdaguer, fan molt per la recuperació del català literari, però no tenen una visió del que és una llengua estàndard moderna.

Fabra sí.

No per casualitat: Fabra es troba un moviment polític i sociocultural procliu i té la formació adequada. Entra al grup de *L'Avenç*. Ell, que ve de la classe mitjana mitjana i que no participava dels circuits de la cultura, allà troba capacitat econòmica i la idea del que és un país modern. Li donen ales. Hi ha gent com Masó i Torrents, Alexandre Cortada, Casas-Carbó, i quan saben que ha escrit una gramàtica l'hi publiquen entusiasmat.

Com s'ho fa per tenir, com dius, "la formació adequada"?

És un misteri. La lingüística romànica neix al segle XIX i a finals de segle Fabra ja hi treballa. No té cap mestre, estudia enginyeria perquè era el típic noi llestot que havia de fer una carrera de debò, però al cap de pocs anys ja s'ha convertit en un gran filòleg. Pel seu compte, llegint, anant a la biblioteca de l'Ateneu Barcelonès... És interessant perquè fa una cosa poc normal en els anys 90 del segle XIX.

Quina?

Ha tret bones notes, tocava que es posés a treballar d'enginyer, però fa classes en acadèmies... Ben bé com si volgués guanyar el mínim per tenir el màxim temps. De 1890 a 1902, que són els anys en què irromp, què fa? Estudiar i participar en la vida cultural barcelonina. Vist amb mentalitat de la seva mare segur que no s'entén. Fabra ho allarga tant com pot, i quan ja té 34 anys i va per camí de ser un concho, es casa i busca feina fixa, que troba a Bilbao.

Antoni Rovira i Virgili, que dona nom a la teva universitat, va ser un fabrià militant.

Sí, per això és el moment que la universitat li editi els textos que va dedicar a Fabra. Rovira i Virgili és un gran defensor de Fabra, i a més entén què vol dir una llengua estàndard i moderna. És un home molt influent i escriu molts articles a favor del fabrisme a *La Publicitat* i *L'Esquella de la Torratxa*, i també a l'exili. Són textos bonics, no de gramàtica, sinó del significat polític i cultural de l'obra de Fabra, que ara la URV fa bé de recollir i publicar.

L'Any Fabra et deixarà escriure sobre Fabra?

Si no en fos el comissari ja hauria fet un llibre amb el títol “100 coses que has de saber de Pompeu Fabra”. N’he parlat amb l’editorial Cossetània, perquè escauria molt publicar-lo a la seva col·lecció “De 100 en 100”. Només que tingués una setmana lliure el podria enllestir, perquè la feina grossa ja està feta a *Pompeu Fabra: vida i obra*, un llibre sobre Fabra escrit amb... Joan Solà! Ens hi vam esforçar molt, i és important perquè és dels últims treballs de Solà i és un cert testament.

9 Feu's-e un petó

Rudolf Ortega @Rudolf_Ortega

El País, 04/04/2018

https://cat.elpais.com/cat/2018/04/04/opinion/1522855991_440827.html

Dues mares duen els fills al parc, nen i nena. Bé, ara toca fer un gir de guió, i farem que siguin dos pares. Tot sovint, als pares (i les mares) els agafa la tonteria que la canalla –que potser fa temps que no es veuen i són l'excusa perquè els adults es trobin un cop han entrat al túnel de la paternitat– es facin un petó, així perquè sí. “Guiu, que no te'n recordes de la Dàlia?” (ara els noms són així, ja ningú posa Josep o Montserrat; Rudolf és fantasia), “Vinga, feu's-e un petó”, i ja teniu la pobra canalla acostant llavis amb galta i maleint la seva tendra edat, en què el repertori per insultar els adults és encara escàs.

Poseu's-ho al cap, aquestes fórmules sempre han estat ben vives en la llengua oral, on la normativa les ha reclòs a través d'una ortografia inversemblant que, davant del dubte en haver de traslladar-ho al paper, feia prevaler a forma seriosa, culta, amb els pronoms desenvolupats com déu mana i l'ortografia escaient: *feu-vos un petó, poseu-vos-ho al cap*. Cada registre té el seu codi: si el registre

formal, escrit, ja et dona una solució, et pots permetre el luxe d'abandonar el registre informal, oral, a l'extravagància, amb construccions que has de gratar a la lletra petita de la nova gramàtica (p. 211). I ara tenim els pares psicòpates que, després d'aconseguir que es facin un petó, volen que els fills es donin les mans: “Vinga, doneu’s-e les mans”, i ja hi tornem a ser.

És clar que no hi ha gaires registres escrits on aquestes fórmules (sempre amb imperatiu) hagin de treure el cap. Potser en l'audiovisual, evidentment en la fase d'elaboració, però interessarà només a poques persones, guionistes i actors, que faran un ús d'aquestes solucions merament eventual. I la premsa, per molt que es vulgui acostar a una llengua viva, no caurà en col·loquialismes que només fan que sorprendre el lector amb grafies carnavalesques. La sola presència d'una vocal epentètica en casos com *porteu’s-e bé* genera una contradicció intrínseca en qualsevol codificació ortogràfica, mentre que la sonoritat de la essa invalida solucions com *doneu-se les mans* o *porteu-se bé*, útils només si la essa fos sorda.

Fixem’s-hi. És bo que els registres escrits comencin a reivindicar aquestes construccions, especialment la literatura, potser l'únic suport en què la col·loquialitat es pot imposar a l'estàndard normatiu i l'idiòlecte d'un personatge permet saltar-se el diccionari i la gramàtica. Perquè la solució contrària –això és, fer-lo parlar “com cal”– escamotejarà solucions igual de genuïnes que són sistemàticament apartades dels manuals de llengua i que, com hem vist, tenen ortografies singulars. A la llarga, a base de repetir *feu-vos*, *doneu-vos*, *porteu-vos*, és fàcil que aquestes construccions s'imposin també en la llengua col·loquial i que la canalla no senti altra cosa.

M'hi vaig trobar fa poc corregint un llibre, una novel·la recent, i la temptació de recórrer al cànon pronominal va ser gran i poderosa; vaig sentir la crida del costat fosc, el que et fa corregir amb tot el pes de la gramàtica normativa com un dogma i et dispensa de fer atenció al registre lingüístic, perquè si apliques la norma l'encertaràs segur, i en canvi, si et bellugues pel registre acabaràs tenint els peus de fang. Celebrem tanmateix que la nova gramàtica, malgrat recloure la col·loquialitat a la lletra petita (el mateix passa amb l'article neutre *lo*), faciliti el trasllat d'aquestes construccions al codi escrit.

Els pares han de marxar del parc amb les criatures. Els han hagut de cridar l'atenció un parell de cops (“quedeu’s-e aquí”, “esteu’s-e quiets”), però han aprofitat l'estona per recordar temps heroics i han competit a veure qui es llevava més vegades a la nit. Finalment, un diu: “Vinga, afanyeu’s-e i anem’s-en”.

10 El catanyol es cura

Pau Vidal @pauetvidal

El catanyol es cura. Interferències castellà-català (Barcelona: Barcanova, 2012), pàg. 91-92

Manchester City versus United

EXEMPLE D'ÚS: «**Mai abans** els Red Devils havien tingut tres punts de desavantatge.»

ÚS CORRECTE: «Els Red Devils **no** havien tingut **mai** tres punts de desavantatge.»

EXPLICACIÓ: Calc innecessari de *nunca antes* (que es parla d'una situació en el passat ja ho deixa clar el verb, que precisament per a això es van inventar, els temps verbals).

Anunci d'emissora de clàssica

EXEMPLE D'ÚS: «Un disc antològic, una música com **no havies sentit mai abans**.»

ÚS CORRECTE: «Un disc antològic, una música com **no n'havies sentida mai cap**.»

EXPLICACIÓ: Què té la construcció **no havies sentit mai abans** que ens fa xerricar les dents? Encara que no ens ho sapiguem explicar (hi falta un pronom, i el verb en passat més l'adverbi abans són redundants), la intuïció ens diu que no funciona. En aquests casos val més fer proves fins que trobem la que ens satisfaci.

Anunci d'activitat encara més clàssica

EXEMPLE D'ÚS: «Un plaer com segur que **no has gaudit**.»

ÚS CORRECTE: «Un plaer com segur que **no n'has gaudit mai**.»

EXPLICACIÓ: Una *madame* que sap fer anar el traductor automàtic. Ja és alguna cosa, tot i que la frase és ben mal engiponada. Molt més comprensible fóra: «Un plaer **que segur que no has viscut** mai.»

L'important no és participar

EXEMPLE D'ÚS: «El principal objectiu és **passar-ho bé**.»

ÚS CORRECTE: «El principal objectiu és **esbargir-se / xalar**.»

EXPLICACIÓ: Diem *passi-ho bé*, però *passar-ho bé* ens grinyola. *Passar-s'ho bé* o *passar-se-la bé*? Els diccionaris no ho recullen. Amb la situació contrària, si fa no fa la mateixa: «Ho estan passant malament» o «S'ho estan passant malament»?